

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

VARPAS

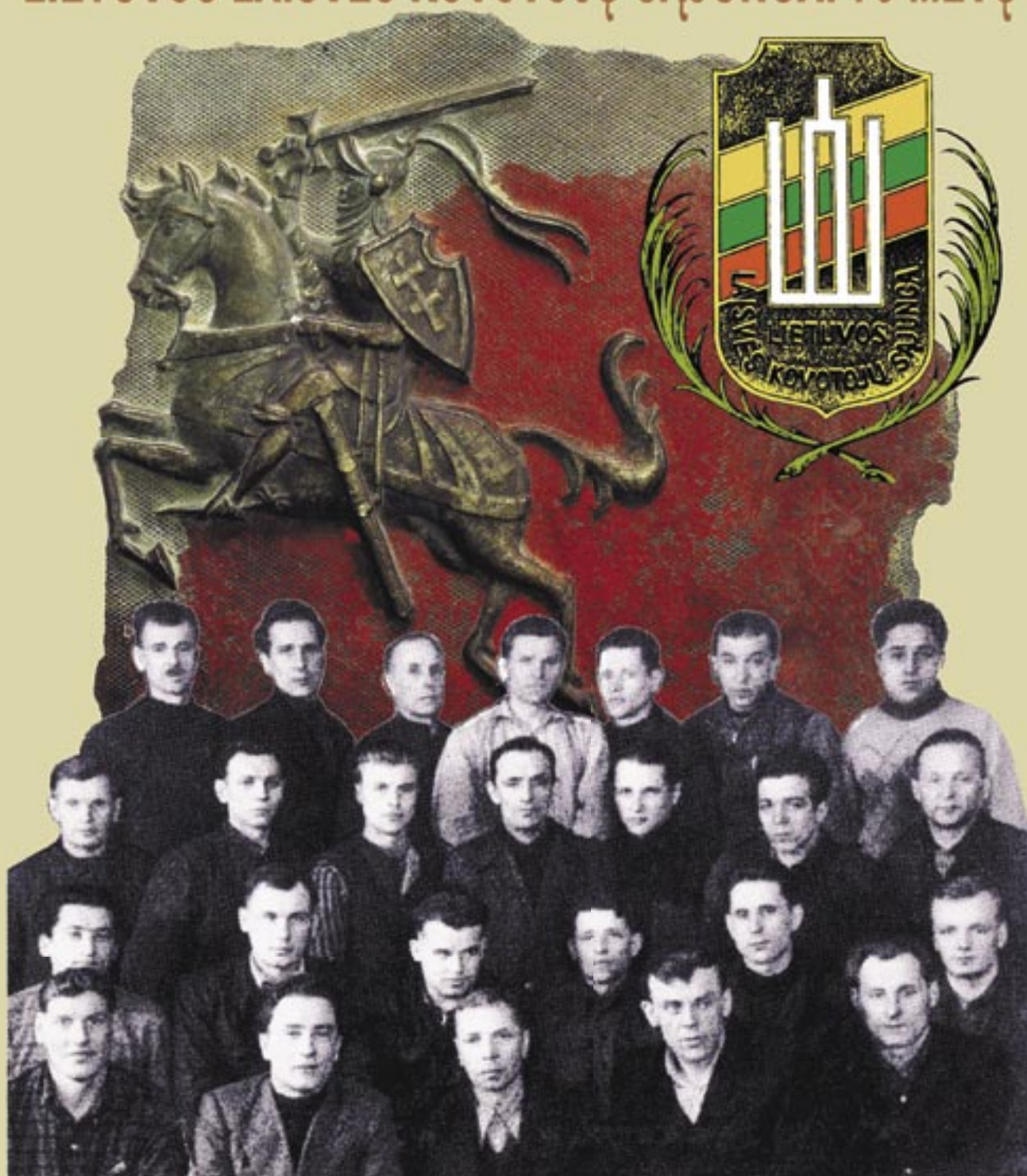
LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SAJUNGOS LEIDINYS

2010 gruodis

Nr. 12 (194)

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SAJUNGAI 70 METŲ

Gruodžio šventės ir atmintinos dienos:

1-oji – Pasaulinė kovos su AIDS diena, 3-oji – Pasaulinė žmonių su negalia diena,

10-oji – Tarptautinė žmonių teisių diena,

24 – oji Kūčios, 25-oji – šv. Kalėdos, 26-oji – šv. Kalėdų antroji diena

Sveikiname

Povilą Mataitį ir Dalią Lidiją Mataitienę, tapusius Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų laureatais

Emanuelį Zingerį Komunistų aukų memorialinio Trumano ir Reigano Laisvės fondo apdovanojimo proga

Vytautą Andziulį 80-mečio proga

Aldoną Zalatoraitę 80-mečio proga

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai 70 metų

Lietuvos nesipriešinimas pirmajai sovietinei okupacijai įėjo į mūsų istoriją kaip įvairiai istorikų vertinamas reiškinys. Partizanų, politinių kalinių, laisvės kovotojų aukos, tremtinių kančios neleidžia pamiršti šio istorijos fakto.

Nesipriešinimas okupacijos pradžioje, sekant įvykius Lietuvoje buvo dėsningas, nes, pirmiausia, atspindėjo tautos santūrumą, taikingumą, antra – sovietų klastą ir sugebėjimą pasinaudoti mūsų taikiais, patikliais santykiais su kaimynais. Sovietų Sąjunga, gražindama Lietuvai Vilniaus kraštą, tapo tarsi jos bičiulė ir ta agresija buvo parinkta palankiausiu laikotarpiu, kai susitarę du agresoriai ruošėsi įsiveržti į Baltijos valstybes. Lietuvos okupacija buvo padiktuota iš viršaus ir agresoriaus pusės, o pasipriešinimas kilo iš vidaus – iš tautos gelmių. Masinis terorizmas, spartus krašto sovietinimas įtikino tautą, kad taikus pasidavimas veda į prapultį. Praslinkus keliems mėnesiams po okupacijos, tauta, ypač jaunimas, atsitokėjo. Įvairios pagrindinės inteligentų, jaunimo grupelės pradėjo jungtis į stambius darinius. 1940m. spalio pradžioje buvo įkurta vieninga pasipriešinimo organizacija Lietuvos Aktyvistų Frontas. Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga buvo įkurta tų metų gruodžio 26 d. Jos veiklą galima būtų suskirstyti į eilę nentrūkstamų etapų: aktyvi neginkluota kova prieš sovietinius-fašistinius okupantus bei prieš Armijos Krajovos žiaurumus ir užmačias karo metu; ginkluota rezistencinė kova Lietuvoje, sovietiniuose lageriuose bei aktyvi diplomatinė kova

prieš Lietuvos okupaciją užsienio valstybėse; LLKS veikla atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę.

LLKS buvo įkurta kaip pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizacija. Steigėjai buvo tautiškų, patriotinių pažiūrų inteligentijos atstovai. Jie priešinosi sovietų, o vėliau vokiečių okupacijai. LLKS vadovybė sukūrė visą Lietuvą apimančią konspiracinę bendražygių tinklą. Organizacijos veikla buvo suskirstyta į keturias apygardas ir veikė kiekviename apskrities mieste. 1941 m. pavasarį, LLKS įsijungus į LAF, buvo sudaryta bendra vadovybė su plačiai išsišakojusiu tinklu šalyje ir užsienyje. Pagrindinis tikslas buvo pasiruošti ginkluotam sukilimui. Tai ir buvo pasiekta. Pirmasis bolševikmetis sukrėtė tautą, pareikalavo daug aukų, tačiau užsibaigė valios pasireiškimu atgauti suverenitetą. Jį įkūnijo Laikinoji Lietuvos vyriausybė.

LLKS veikla vokiečių okupacijos metais laisvės kovos istorijoje yra savotiškas trijų metų intarpas: kitoks priešas, kitokia priespauda, kitoks pasipriešinimas. Pradžioje Lietuvos visuomenė į vokiečių karius žiūrėjo kaip į išvaduotojus, tačiau neilgai. Ypač naujo okupanto veidą atskleidė žiaurus elgesys, žydų žudynės. Po šešių savaičių Laikinosios vyriausybės veikla buvo uždrausta. LAF kartu su LLKS dar kurį laiką veikė viešai; 1941 m. rugsėjo 20 d. paskelbė memorandumą, kuriuo protestavo prieš Lietuvos Nepriklausomybės paneigimą. Tačiau jau kitą dieną vienas iš memorandumo kūrėjų L.Prapuolenis buvo suimtas ir išsiųstas į Dachau koncentracijos stovyklą, dar po dienos LAF veikla buvo uždrausta. LLKS pasirinko pasyvų kovos kelią. 1941m. spalio mėn. paskelbė

atvirą laišką, atsiskyrė nuo LAF ir perėjo į veiklą pogrindyje. Po sugriežtėjusių vokiečių represijų LLKS buvo priversta įsijungti į Vyriausiąją Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą. Vokiečių okupacijos metais LLKS sudarė per 5000 prisiekusių narių. LLKS spauda ėjo įvairiais pavadinimais: „Laisvas žodis“, „Apžvalga“, „Laisvės kovotojas“. Pastarasis 1942–1944m buvo leidžiamas du kartus per mėnesį ir pasiekė net 5000 tiražą. Jis buvo leidžiamas Kaune E. ir V. Paragių ir A. Mildažio sodyboje, V. Bakūno, K. Brazausko, I. Kurkliečio, V. Paragio, J. Mildažio, Z. Zubrio, A. Vokietaičio pastangomis. LLKS turėjo radijo stotį „Laisvoji Lietuva“ Kaune, kurios laidos buvo girdimos Švedijoje ir kitose valstybėse. Beje, Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus taip pat buvo LLKS narys, platino nelegalią spaudą, dalyvavo Sedos kautynėse.

Apie LLKS veiklą pirmosios sovietinės okupacijos metu ir karo metu plačiai aprašyta A. Vokietaičio ir J. Grušio „LLKS 1940–2000“, Mečislavo Treinio „Gyvenimas – Meteoro skrydis“, J. Vyliūtės „Kapitono Igno Byla“ ir „Brolis Vincentas“, Dr. Algirdo Vokietaičio „Raštai“ knygose.

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, daug aktyvių narių pasitraukė į užsienį, kiti stojo į ginkluotą partizaninę kovą prieš okupantus. Žuvusiuosius bei suimtuosius papildė studentai, moksleiviai ir kiti patriotai. Daugelis jų atsidūrė kalėjimuose, lageriuose. Jie rengė streikus, leido laikraščius, buvo vieni iš pagrindinių sukilimų organizatorių. Jiems ir kilo idėja LLKS atkurti lageriuose. Ten 1954 m. sąjunga leido laikraštėlius „Šiaurės pašvaistė“, „Protėvių keliu“, „Varpas“, „Nepriklausoma Lietuva“. LLKS lageriuose organizavo politinių kalinių sukilimus, streikus, vykdė diversijas, sprogdino šachtų techninius įrenginius, reikalavo laisvės. 1955 metais suorganizavo visuotinį Vorkutos sukilimą. Šis ir kiti kalinių sukilimai privertė sovietų vyriausybę paleisti į laisvę milijonus kalinių. Aktyviausi pasipriešinimo ir streikų organizatoriai buvo S. Ignatavičius, I. Uogintas, E. Burokas, V. Vaineikis, E. Laugalys, Petras Aleksiūnas, E. Smetona, A. Lukoševičius, V. Šiška, P. Vaverskis, P. Vaičekas, P. Zagreckas, J. Šilinas, J. Grušys, L. Bručas, V. Korsakas, V. Svilas, E. Svilainis, F. Kirvelaitis ir daugelis kitų. Grįžus iš lagerių į Lietuvą, kova buvo tęsiama. 1956 m. LLKS vadovavo generolas M. Pečiulionis, nuo 1960 m. – P. Paulaitis. LLKS 1975–1988 m. Lietuvoje vėl pradėjo leisti pagrindinį laikraštį „Varpas“. Ypač aktyviai „Varpo“ leidyboje dalyvavo V. ir S. Vaineikiai, E. ir A. Burokai, kun. J. Dabravolskas, P. Grainys, J. A. Kujalis, V. Korsakas, S. Ulevskis ir kiti.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais LLKS nariams atrodė, kad Laisvė iškovota, galima po kančių ir vargų ilsėtis ir džiaugtis, nes tikslas pasiektas.

Deja, apsirikome. Buvusioji sovietinė nomenklatūra sugrįžo į valdžią, nepriėmus desovietizacijos įstatymo, užėmė visas aukščiausias šalies institucijas, spaudą, televiziją, ekonomikos valdymą, svarbiausius strateginius objektus, bankus. Mokslo ir mokyimo įstaigose, mokyklose, teismuose daugumoje išliko sovietinė ideologija persisunkę funkcionieriai su savais filosofais ir tarnautojais.

Todėl 1995 metais LLKS aktyvas Vilniuje oficialiai įregistravo LLKS ir jos leidinį „Varpą“. LLKS užsibrėžė tikslą viešinti neokomunistų, įvairaus plauko kosmopolitų, globalistų kenksmingas valstybei užmačias, pasisakyti vidaus ir užsienio politikos klausimais, auklėti jaunimą patriotine dvasia, ginti žmogaus teises ir laisves, rinkti istorinę medžiagą apie laisvės kovas, remti Laisvės kovotojus ir jų šeimas.

Tėvynės meilės, patriotizmo idėjas skleidžia A. Zolubo redaguojamas mūsų leidinys „Varpas“ bei jo publicistika Lietuvos ir užsienio lietuviškoje spaudoje. Kitamet turėtume išvysti 200-ąją „Varpo“ numerį. Produktiviai pastaraisiais metais dirbo Šviesios atminties V. Bražėnas, išleidęs 4 knygas bei daugybę publicistikos straipsnių, E. Burokas – „Pūtėme prieš vėją“ keturis tomus apie politinių kalinių veiklą sovietiniuose lageriuose, apie jų dalyvavimą streikuose, P. Girdzijauskas – „Partizanų išrinktas Lietuvos prezidentas“, E. Stancikas – „Operacija išsigimėliai“, V. Korsakas – 8 poezijos, prozos, publicistikos knygas, V. Ežerskis – „Gyvenimo verpetuose“, N. Gudonytė – „Naikintos, bet nenugalėtos kartos kelias“, J. Šiaučiulis – „Veidu į šiaurę“, S. Averkienė – „Vilnius buvo svajonė“, D. Šilininė – „Prisiminimuose gyvena žmonės“ M. Mildažytė-Kulikauskienė – „Antanas Mildažis ir artimieji jo bendražygiai“, L. Vilkas išvertė vilniečio Juzefo Mackievičiaus knygą „Kelionė į niekur“. LLKS rūpesčiu 2003 m. pastatytas kryžius kovojusiems ir žuvusiems už laisvę Lukiškių aikštėje, aktyviai dalyvauja tvarkant N. Rasų karių kapus, valstybės vadovų, generolų, dvasininkų, partizanų, laisvės kovotojų, sukilėlių, nukankintų įvairiose vietose, įamžinimu kenotafuose. Šiuo metu LLKS rūpesčiu, pažymint Kovo 11-ją bei LLKS sukaktį greta Nepriklausomybės aikštės statomas paminklas „Žinia“.

Šiais metais, pažymėdami LLKS 70-metį, lenkiame galvas LLKS kūrėjų Vytauto ir Zenono Blynų, nukankintų sovietiniuose lageriuose, Klemenso Bruniaus, žuvusio KGB organizuotame autoįvykyje, Igno Vyliaus, sušaudyto Tuskulėnų dvare, Antano Valiukėno, suimto KGB organų ir dingusio be žinios, atminimui. Lenkiame galvas Izidoriaus Kurkliečio, Juozo Rudoko, Aleksandro Viršilos, nužudytų vokiečių koncentracijos stovyklose, atminimui.

LLKS narių laukia dar dideli darbai, kad būtų deramai įvertintas laisvės kovotojų žygdarbis, kad

būtų pastatytas Lukiškių aikštėje Vilniuje paminklas kovojusiems ir žuvusiems už Lietuvos laisvę patriotams.

Nuoširdžiai sveikinu visus LLKS narius, veteranus ir jaunimą su mūsų garbingos Sąjungos apvaliu Jubilejumi, linkiu dar didelių darbų Tėvynės labui.

Minint LLKS 70 metų sukaktį, jos veiklą ir siekius atspindi mūsų himno žodžiai, kuriuos parašė Juozas Grušys:

Sutrupinę visų vergijų pančius,
Atgavę Laisvę žemėje gimtoj,
Kartojam priesaiką, kaip maldą šventą:
JEI REIKS, UŽ LAISVĘ MIRSIME KOVOJ.

Tepadeda mums Dievas.

LLKS valdybos pirmininkas Jonas Burokas

Minėjimo programa:

LLKS įkūrimo 70-čio minėjimas ir ataskaitinis rinkiminis susirinkimas vyks Lietuvos kariuomenės įgulos karininkų ramovėje (Pamėnkalnio 13, Vilnius) 2011m. sausio 08 d. 10.00 – dalyvių registracija, 10.30 – gėlių padėjimas Antakalnio, Rasų kapinėse, prie buvusių KGB rūmų ir Lukiškių aikštėje prie LLKS kryžiaus, 10.45 – šv. mišios šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje,

12.00 – paminklo „Žinia“ prie Mažvydo bibliotekos atidengimo ir pašventinimo ceremonias, 14.00 – Ataskaitinis LLKS suvažiavimas, valdybos rinkimai, 16.00 – iškilmingas vakaras, skirtas LLKS 70-mečiui, 18.00 – vakaronė.

Laisvės kovų dalyvis Simas Kudirka

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija 2010 m. rugsėjo 22 d. pripažino Simui Kudirkai Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą.

Jis gimė 1930 m. Šakių apskr. Griškabūdžio vlsč.

Praejus frontui, parsinešė šveicarišką šautuvą, vokišką automatinį ginklą, šovinių. Jo giminaitis Vytautas Šulskis išėjo partizanauti. Jam atidavė ginklus. Vytautas Šulskis-Laisvūnas žuvo 1950 m. S. Kudirka Griškabūdžio MGB buvo tardomas. 1949 m. išvažiavo į Klaipėdą, įsidarbino laive jūreivių-žveju. 1952 m. paimtas į kariuomenę. Po jos baigė elektros-navigatorių kursus ir dirbo laivuose radistu. 1962–1964 m., dirbdamas radistu laive „Petras Cvirka“, piktinosi Sovietų Sąjungos režimu, dėl to KGB griežtai buvo įspėtas.

KGB nustatė, kad jis nuolat klausosi antisovietinio turinio radijo laidų, skaito antisovietinę literatūrą, skleidžia antisovietines pažiūras, „šmeižia“ sovietinę tikrovę.

1970 m. dirbo radistu laive „Sovietskaja Litva“, kuris atplaukė prie Amerikos krantų. Nepakęsdamas okupacijos ir persekiojimo, ryžosi pasitraukti, tačiau šuolis į laisvę buvo nesėkmingas. Iš JAV laivo jėga buvo sugražintas, nuteistas.

Kalintas Permės srities Kučino lageryje, paskelbus bado streiką, buvo perkeltas į Vladimiro kalėjimą. Iš kalėjimo paleistas ir su šeima išvyko į JAV. Dabar gyvena Lietuvoje.

1970 m. lapkričio 23 d., kai JAV šventė Padėkos dieną, Klaipėdos refrižeratorių laivyno bazės radijo operatorius Simas Kudirka oficialaus plaukiojančios bazės „Sovietskaja Litva“ ir JAV pakrantės apsaugos laivo (katerio) „Wigiland“ susitikimo metu (prie Martos Vynuogyno salos Masačusetso vals-

Simas Kudirka su žmona

tijoje) peršoko į JAV laivą ir paprašė politinio prieglobsčio.

Būdamas JAV laive, kalbėdamas su laivo „Sovietskaja Litva“ vadovybe, kategoriškai atsisakė sugrįžti pareiškęs, kad per JAV radiją, spaudą, televiziją išdėstys pasitraukimo motyvus.

Sovietų laivo atstovas mėgino gražiuoju įkalbėti: „Kodėl taip padarei? Pažiūrėk į akis. Turi žmoną, vaikus, naują butą, gerą darbą ir atlyginimą, Vakaruose pražūsi. Kaip tu žemai nusiritai. Gailėsies“. S.Kudirka atsakė: „Jūs falsifikuojate istoriją, pridengiate partiniu bilietu savo veidmainiškumą, iš partinio bilieto padarėte maisto kortelę“.

Po ilgų derybų tarp amerikiečių laivo, kranto tarnybos ir sovietų laivo vadų nutarta bėglį grąžinti.

Amerikiečiai nesikišo į S. Kudirkos gaudynes laive – jį vaikėsi šeši sovietų laivo įgulos nariai. Kai sugriebė, ant veido uždėjo kažkokį baltą skudurą su chloroformu. Tai pajutęs lietuvis išsiveržė iš gaudytojų apsupty, bet ir vėl buvo sučiuptas. Sudaužytą ir suspardytą gaudytojai atsivedė prie sraigtasparnio nusileidimo aikštelės krašto, užmetė ant karklo švartavimosi virvę ir rengėsi tokiu būdu persitempti į laivą, bet šitaip tyčiotis iš žmogaus neleido amerikiečiai. Tuomet gaudytojai suvyniojo pabėgėlį į antklodę, perrišo virve, nuleido virvėmis į amerikiečių valtį, paguldė skersai suoliukų ir atsisėdo ant galvos bei nugaros.

JAV pusė aiškino, kad nenorėta pakenkti SSRS-JAV žvejybinių organizacijų bendradarbiavimui.

S.Kudirka buvo sugražintas JAV pakrančių apsaugos pirmojo rajono vado kontradmirolo V. B. Elišo (vėliau atleistas iš pareigų) įsakymu, kuriam paklusė laivo kapitonas Ralfas Justis.

1971 m. gegužės mėn. 17–20 d. įvyko teismas. LSSR Aukščiausias teismas pažymėjo, kad S.Kudirkos „nusikaltimu“ pasinaudojo kapitalistinės valstybės savo įžūliai propagandai įvairiomis pasaulio tautų kalbomis, tai pakenkė SSRS tarptautiniam autoritetui, išoriniam saugumui ir politinei galiai. Lengvinančių aplinkybių nenustatyta.

Teisiamasis paskutiniame žodyje kalbėjo: „Žmogui yra didelė nelaimė gyventi valdant apsišaukėliams despotams, užgniaužusiems laisvę. SSRS suklestėjimas yra suklestėjimas nemažos grupės bukalgalviškų partinių darbuotojų, kurie eksploatuoja liaudį, duodami jiems alkoholinio tvaiko ir nemažai puslapių spaudoje. Mano noras, kad Lietuva vėl turėtų nepriklausomybę, suverenitetą – pilna to žodžio prasme. Tas atneš jai laisvę ir tokie žmonės, kaip aš, prieš teismą nestovės. Tai pagrindinis mano troškimas. Prašau nedaryti mano šeimai jokios priešpaudos. SSRS elgiasi šlykščiai. Anksčiau ar vėliau visas šis chaosas atsimuš ir suduž į civilizacijos pastatą. Tėvynės neišdaviau, nes sovietinė Lietuva neturi suvereniteto, todėl aš neturiu Tėvynės. Spręskit kaip tinkami. Kaltu neprisipažįstu.“

Nuteistas 10 m. už padarytą pavojingą „valstybinį nusikaltimą – Tėvynės išdavimą“.

Simo Kudirkos teismo metu į salę buvo įleista tik jo žmona. Apie tai, ką jis kalbėjo teisme, papasakojo buvusiam politiniam kaliniui Vitui Margaičiui, o šis – Antanui Terleckui. Pastarasis pagal Vito Margaičio pasakojimą parašė reportažą. Šį reportažą į Maskvą nuvežė Vaclovas Sevrukas. Reportažą išspausdino „Washington Post“, perspaudino dauguma JAV di-

džių dienraščių, transliavo užsienio radijo stotys, medžiaga apie teismo procesą platinta pogrindyje.

Simo Kudirkos bandymas pabėgti ir gauti politinį prieglobstį bei teismas sukėlė didžiulį atgarsį. Amerikos žiniasklaida publikavo senatorių ir kongresmenų pasisakymus, šie piktinosi lietuviu jūrininko išdavimu, laikė tai JAV gėda, siūlė laivo kapitoną atiduoti teismui. Pareikalauta aukščiausiu lygiu atlikti tyrimą. Valstybės departamentas pakvietė SSRS ambasados atstovą ir pareiškė protestą. Kongreso komisija atliko tyrimą.

Iš kongresmenų, senatorių pasisakymų: „Turime iš gėdos nuleisti galvas“, „Ką gali pagalvoti pavergtųjų pasaulio tautų žmonės apie mūsų šalį?“, „Buvau supurtytas sužinojęs apie kruviną lietuvių jūreivio išdavimą“.

JAV lietuvių organizacijos dėl S.Kudirkos išlaisvinimo daugelyje miestų organizavo demonstracijas. Išeivijos spauda rašė, kad S.Kudirkos tragedija suvienijo lietuvius, sujudino laisvąjį pasaulį, o per žmogaus nelaimę pažvelgta į tautos nelaimę.

Buvo cituojami amerikiečių laive palikti Simo Kudirkos užrašai, kuriuose rašė: „Urve gimęs žmogus negali suvokti, kas yra laisvė. Žmogus, alkęs visą gyvenimą, niekada negali pasisotinti. Siekiant laisvės, gyvybe rizikuoti verta.“

Dėmesį atkreipė viršūnės. JAV prezidentas Ričardas Niksonas spaudos konferencijoje prisipažino dėl Simo Kudirkos išdavimo buvęs ypatingai pasipiktinęs, susijaudinęs ir sukrėstas: „Padaryta nedovanotina klaida. Daugiau šitai nebepasikartos ir Amerikos politinės globos teisė bus vykdoma“.

Per Simo Kudirkos šuolio metines du lėktuvai barstė atsišaukimus virš sovietų žvejų laivų Atlanto pakrantėse. Šiuo įvykiu ypač pasipiktino Amerikos jūreiviai.

Simas Kudirka tapo vienu iš kovos dėl laisvės simbolių.

Kalėjo 4 metus. 1974 m. išleistas į JAV, nes buvo įrodyta, kad turi išsaugojęs teisę į JAV pilietybę (jo motina gimė JAV), tačiau greičiausiai įvyko susitarimas JAV pastangomis tarp dviejų valstybių.

Gyvendamas JAV, apkeliavo lietuvių kolonijas ir pasakojo apie okupaciją, savo kovą. Pasaulio lietuvių bendruomenės pastangomis aplankė Australiją, Pietų Ameriką. Apie jį sukurti keli filmai, parašytos kelios knygos. 2008 m. apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi.

Parengta pagal Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos medžiagą

Už duoną kasdieninę

Vladas Miniūs

Paskutiniais prieškario metais mūsų šeima gyveno Kaune. Mudu su broliu lankėme „Aušros“ berniukų gimnaziją, aktyviai skautavome. Tėvas buvo žurnalistas, kiekvieną savaitę vykdavo į įvairius Lietuvos miestelius. Rinko medžiagą reportažams apie žmonių gyvenimą, papročius, istorinę praeitį. Pasiėmęs foto aparatą, paveiksluodavo, ypač mėgo paveiksluoti senoviškus lietuviškus kryžius ir koplytėles. Buvo surinkęs nemažą jų kolekciją. Kolekcionavo ir visur išleistus lietuviškus laikraščius, jų parsisiųsdavo iš viso pasaulio. Kaune buvo surengęs jų parodą. Deja, karo audroje visos jo kolekcijos žuvo.

Prasidėjus paskutinių laisvės metų vasaros atostogoms, tėvas pasiūlė visiems trims pakeliauti pėsčiomis po Lietuvą. Pasirinkome tėvo gimtą gražųjį Aukštaitijos kraštą. Traukiniu nuvažiavome iki paskutinės Lietuvos geležinkelio stoties Vievio. Toliau už ežero ir pievų matėsi lenkų okupuoto Vilniaus krašto lietuviškos sodybos, kurias nuo Lietuvos skyrė vadinamoji demarkacijos linija. Anapus jos šmižinėjo lenkų sargybiniai. Pasipustėme padus ir su skautiškomis kuprinėmis ant pečių patraukėme į senąją Lietuvos kunigaikščių buveinę Kernavę.

Labai įdomu skaityti kitų keliautojų aprašymus, bet daug įdomiau pačiam keliauti, ypač palikus automobilį garaže. Tik taip gali daugiau pažinti ir sužinoti. Kiekvieną dieną naujos vietos: ežerai, piliakalnis, istorinė bažnyčia, senas dvaras. Pakelėse gražūs lietuviški kryžiai ir koplytėlės. Didelį įspūdį paliko Aukštaitijos krašto žmonės, jų nuoširdumas ir sveitingumas. Čia noriu aprašyti senųjų aukštaičių narsą ir dvasios stiprybę.

Apie šešis kilometrus nuo Veprių kitapus Šventosios, Samantonių kaimo laukuose, prie kelio į Šližių dvarą stovi pilko akmens kryžius su tokiu užrašu:

„1917 m. liepos mėn. 25 d. šioj vietoj kovoje su vokiečiais, gindami kasdieninę mūsų duoną, žuvo Adomas Žilinskas, Juozas Žilinskas, Kazys Sakalauskas. Vėliau nuo kančių ir žaizdų mirė Heleras Sakalauskas, Veronika Navikaitė, Jurgis Jasionis ir Pranas Novikas. Garbė Didvyriams!“

Šalia kelio stovėjęs akmeninis kryžius sovietmečio veikėjams nepatiko, tad vietiniai gyventojai, bijodami, kad paminklas nebūtų sunaikintas, perkėlė jį į Šližių kaimo kapines. Na, o Vepriuose 1974 metų vasarą akmeninį paminklą žuvusių ūkininkų atminimui sukūrė muziejininkas ir skulptorius Jonas Žentelis.

Tas prastutis, kuklus paminklas kiekvienam keleiviui primena šurpią netolimos praeities tragediją, apie kurią mums papasakojo Samantonių kaimo gy-

ventojai, dar gyvi tų baisių įvykių dalyviai ir liudininkai.

1917 m. liepos 23 d. okupantų žandarai pareikalavo, kad Samantonių, Dubių, Rizgonių ir Knizlaukio kaimų ūkininkai suvežtų nupjautus rugius į vieną vietą, iškultų žandarų priežiūroje ir visus grūdus suvežtų į Veprių dvarą, iš kur jie turėjo būti išvežti į Vokietiją. Veltui žmonės maldavo okupantus, kad paliktų jiems nors po pusantro pūro kiekvienam šeimos nariui, moterys verkė atsiklaupusios ant kelių – žandarai buvo nesužadindami. Tada jaunieji nusprendė jėga pasipriešinti okupantams. Liepos 24 d. būrelis jaunuolių, Kazio Sakalausko ir Veronikos Navikaitės vadovaujami, nuginklavo žandarus, o jų atvežtą garinę mašiną, patys įsikinkę į ją vietoje arklių, nuvežė prie Šližių dvaro ir įvertė į griovį. Džiūgavo žmonės, kad pavyko atkovoti iš okupantų brangią duonėlę. Bet jų džiaugsmas neilgai truko.

Kitą dieną Samantonių laukuose pasirodė baudžiamasis būrys – 50 ulonų ir apie 20 žandarų. Jaunieji ūkininkai pasiryžo dar kartą ginti brangią Lietuvos duoną. Kaimų galuose iš rąstų, akėčių ir vežimų buvo pastatytos barikados, o už jų stovėjo vyrai ir moterys, šakėmis, spragilais ir lazdomis „apsiginklavę“. Šią drasuolių saujelę puolė šautuvais, kulkosvaidžiais ir granatomis ginkluoti raiteliai. Prasidėjo žiaurios nekaltų žmonių skerdynės, kuriose nuo okupantų kulkų ir kardų krito K. Sakalauskas, J. Žilinskas ir Ad. Žilinskas. Vėliau sušaudyti ir sukapoti, nuo žaizdų mirė H. Sakalauskas, J. Jasionis, Pr. Novikas ir V. Navikaitė. Įsiveržę į kaimą, užpuolikai gaudė ir žiauriai kankino visus vyrus, už plaukų tampė moteris, o mažus vaikus kapojo bizūnais ir spardė kojomis. Apie 40 vyrų suėmė ir išvarė į kalėjimą. Kai kuriuos pririšo prie arklių ir vilko vieškeliais į Ukmergę, sudaužytus, sukruvintus ir apalpusius nuo kančių. Šeši iš suimtųjų buvo pasmerkti mirti, kiti nubausti ilgiems metams kalėti. Apie šimtą žmonių buvo sužeista. Daugelis iš jų tapo invalidais visam gyvenimui. Brangiai užmokėjo narsūs aukštaičiai už kasdieninę duoną – ašaromis, krauju, kančiomis ir gyvybėmis.

– O vis vien mes savo duoną apgynėm nuo okupantų. Po šių skerdynių jie ne tik mums paliko po du pūrus kiekvienai galvai, bet ir kitur nebevykdė tokių žvėriškų įsakymų, – pasakė žilas senelis Petras Navikas, kurį žandarai vilko į Ukmergę pririštą prie arklio ir buvo pasmerkę sušaudyti, – jei reikės, mes ir vėl stosime ginti savo laisvės ir duonos...

Taigi, senoliai, praeities didvyriai, jūsų ryžtą ir drąsą pratęsė partizaninio karo ir Sausio 13-osios Laisvės kovotojai.

Mūsų mažoje Lietuvoje dar yra vietos dideliems darbams

Jolita Žurauskienė

Dvasiškai nustekentoje Lietuvoje, kurioje girdimos tik gaudžios aimanos ir šluostomos nusivylimo ašaros, yra kuo pasidžiaugti. Unikaliame gamtos prieglobstyje, esančiame Ukmergės rajono Veprių miestelyje, po Viešpaties malonės sparnu realizuojami sunkmečiui nebūdingi sumanymai.

Veprių parapijos tikinčiųjų jau seniai į Mišias nekvieta varpai. Nors šventovė šioje parapijoje iškilo XX amžiaus pirmame dešimtmetyje, o šalia jos buvo pastatyta beveik 40 metrų aukščio varpinė su trimis varpais, tačiau jiems buvo lemta skambėti tik iki 1944-ųjų metų vasaros. Besitraukdami iš Lietuvos vokiečių kareiviai bažnyčios bokštą susprogdino, krisdami varpai suskilo ir ypatingai nukentėjo. Visuomeninės organizacijos „SOS Vepriuose“ direktoriaus Romo Petro Šaulio iniciatyva imtasi tvarkyti šį svarbų bažnytinei liturgijai reikalą. Apžiūrėti ir įvertinti istorinius varpus į Veprius buvo pakviestas žinomas varpų tyrinėtojas Gintautas Žalėnas, kuris atliko varpų aprašus. Varpų duženos buvo surinktos, sukomplektuotos ir sulipdytos. Dabar varpai saugomi šoninėje bažnyčios navoje.

VO „SOS Vepriuose“ direktorius Romas Petras Šaulys jau du dešimtmečius „audė mintį“, kaip atstatyti per karą sudaužytus Veprių Švč. Mergelės Marijos Rožinio bažnyčios varpus. Jis domėjosi, kaip įgyvendinti šį sumanymą, ieškojo rėmėjų. Neveltui yra sakoma, jog: „sunku pastūmėti į gerą pamokymais, lengva – pavyzdžiu“. Taigi savo pavyzdžiu, aukodami šeimos lėšas, vepriškiai Gražina Genovaitė Šaulienė ir Romas Petras Šaulys nusprendė bažnyčiai padovanoti pirmąjį varpą, kuris buvo nuliedintas Lenkijoje, Tacišovo varpų liejykloje. Prie varpo atstatymo, kuris suskambo Veprių bažnyčios šimtojo jubiliejaus proga, prisidėjo ir kiti geradariai. Sėkminių atlaidų iškilmėse pirmąjį varpą, sveriantį 220 kilogramų, iškilmingai pašventino Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius.

Šią savaitę, švenčiant Švč. Marijos Rožančinės atlaidus, į Veprius iš tos pačios liejyklos buvo atvežtas antrasis varpas, svėręs 420 kilogramų. Jį dovanojo kauniečio politiko, Sugiharos fondo „Diplomatai už gyvybę“ įkūrėjo bei valdybos pirmininko Ramūno Garbaravičiaus šeima. Lėšas skyrė visa Garbaravičių šeima – žmona Birutė, sūnūs Jonas bei Saulius. VO „SOS Vepriuose“ vadovas Romas Petras Šaulys džiaugiasi glaudžiu bendradarbiavimu su Ramūnu Garbaravičiumi, kuris yra daugelio projektų rėmėjas. Į Švč. Marijos Rožančinės atlaidus drauge su

Veprių varpai

Iš kairės H. Ratautas, R. Garbaravičius, priekyje – Pakėnų šeimos vaikai, B. Garbaravičienė, J. Bagdanskis, Veprių klebonas G. Naudžiūnas, Kauno arkivyskupijos vyskupas J. Ivanauskas, profesorius A. E. Senn, Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios klebonas, dekanas V. Grigaravičius, G. G. Šiaulienė, R.P. Šaulys, Ukmergės dekanato dekanas G. Kabašinskas

Garbaravičių šeima buvo atvykęs Juozas Bagdanskis – Birutės Garbaravičienės tėvelis bei draugas, profesorius Alfredas Erikas Senn iš Jungtinių Amerikos Valstijų.

VO „SOS Vepriuose“ direktorius viliasi, jog iki šv. Kalėdų šventoriuje atsiras ir trečiasis varpas, kuriame bus popiežiaus Jono Pauliaus II atvaizdas.

Romas Petras Šaulys už antrosios metalinės konstrukcijos varpui pastatymą dėkingas UAB „Ukmergės staklės“ generaliniam direktoriui Jonui Radvilai, padėjėjams ir meistrams bei Ginto Balsio įmonei, atgabenusiai varpą iki Veprių.

Į Švč. Marijos Rožančinės atlaidus varpų dūžiai sukvietė minias tikinčiųjų, buvo šventinamas antrasis varpas. Jį tujų šakelių girlianda apjuosė Gražina

Genovaitė Šiaulienė. Neeilinėje šventėje buvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas. Atlaiduose dalyvavo Kauno arkivyskupijos vyskupas augziliaras Jonas Ivanauskas, Kauno arkivyskupijos kancleris, monsinjoras Adolfas Grušas, Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios klebonas, dekanas, monsinjoras Vytautas Grigaravičius, Ukmergės dekanato dekanas Gintautas Kabašinskas.

Jau metus šioje parapijoje dirbantis klebonas Gintautas Naudžiūnas pasidžiaugė gausia jaunimo karta, lankančia bažnyčią. Atlaidų metu Sutvirtinimo sakramentas buvo suteiktas net septynioms dešimtims jaunuolių. Šventės metu vyko naujo altoriaus, kurį iš marmuro ir ažuolo pagamino liaudies meistras, kraštiečiai, šiuo metu gyvenantis Kaune, Henrikas Ratautas, konsekravimas.

Po šv. Mišių bažnyčioje buvo pristatomas kom-

paktinis diskas „Veprių Kalvarijų giedojimai“, kurį sudarė ir pristatė pats profesorius Alfonsas Motuzas, giedojo Veprių ir Sližių bažnytinio choro giesmininkai.

Redakcijos prierašas:

Veprių valsčius 1944–1945 m. priklausė partizanų Didžiosios Kovos apygardai. Apygardos partizanai surengė daug kovinių operacijų, sunaikino mažesnių miestelių sovietines įgulas ir administracines įstaigas. Žymesnės kautynės: 1945 m. vasario mėn. Švenčionių aps. Pabradės valsčiuje, 1945-03-20 Ukmergės aps. Veprių valsčiuje (žuvo 36 partizanai).

LLKS nario, VO „SOS Vepriuose“ direktoriaus Romo Petras Šaulio ir kitų taurių tautiečių rūpesčiu įgyti varpai tegul skamba Dievo garbei ir senesnių bei naujesnių laikų Laisvės kovotojų už duoną ir laisvę atminimui.

Ne tik apie Tilžės Aktą

Skaitytojui pristatydamas reikšmingos tematikos knygą „Mažoji Lietuva: Lietuvininkų kovos“, manau, jog šis straipsnių rinkinys apie mūsų brolių siekį išlikti lietuviais savo protėvių žemėje, apie XIX-XX a. sandūroje dėtą pastangą suvienyti Mažąją ir Didžiąją Lietuvą į vieną valstybę ir Mažosios Lietuvos likimą sulauks palankaus atgarsio.

Lietuvos istorijoje tebėra nemažai tokių istorinių įvykių, kurių reikšmė laikui bėgant ne mažėja, bet didėja. Viena iš jų - 1918 metų lapkričio 30 dienos Tilžės Aktas (Deklaracija), kuriuo paskelbta Mažosios ir Didžiosios Lietuvos vienybė ir siekis susijungti į vieną valstybę. Po 1923 metų sausio 10–15 dienomis įvykusio sėkmingo Klaipėdos krašto sukilimo iš dalies buvo įgyvendinti abiejų Lietuvą suvienijimo siekiai. Sukilimo varomoji jėga buvo Mažosios Lietuvos tautinės tarybos nariai. Jų paskelbtu Tilžės Aktu savo pareiškimus išėivijoje grindė Mažosios Lietuvos taryba (Vakarų Vokietijoje), Mažosios Lietuvos rezistencinis sąjūdis (JAV ir Kanadoje), šiuo Aktu savo veikloje remiasi ir knygą leidžianti Mažosios Lietuvos reikalų taryba. Knygoje skaitytojui pateikiami mažiau žinomi dokumentai, gausu nuotraukų, susijusių su lietuvininkų ir Mažosios Lietuvos bičiulių tautine veikla.

Kuklus apimtimi ir tiražu, tačiau turiningas leidinys yra devynių autorių kolektyvinis darbas. Jame aptariama lietuvininkų (mažlietuvių) kultūrinė, socialinė ekonominė, apskritai tautinė padėtis vokiečių valdomoje Prūsijos valstybėje, siekis išlaikyti lietuviybę, Tilžės Akto atsiradimo aplinkybės, jo reikšmė ir įtaka Lietuvos valstybės raidai. Enciklopediškai pristatomi Tilžės Akto signatarai, iškeliamas Klaipėdos

krašto sukilimo dalyvių žygdarbis. Stengiamasi paaiškinti tiems, kurie linkę ši žygdarbį sumenkinėti arba apskritai paneigti.

Knygos pagrindą sudaro 2008 metų gruodžio 1 dieną Lietuvos Mokslų akademijoje Mažosios Lietuvos reikalų tarybos iniciatyva surengtame minėjime skaityti pranešimai, 2009 m. išspausdinti nedidelio 250 egz. tiražo

knygoje „Tilžės akto šviesa“. Naujajame leidinyje yra ir naujų autorių tyrinėjimų, gausu nuotraukų, publikuojami du dr. A. Matulevičiaus ir dr. P. Gaučo sudaryti Mažosios Lietuvos žemėlapiai. Straipsniuose apie įvykius po Pirmojo pasaulinio karo neišvengta pasikartojimų, nes jie susiję su Tilžės Aktu.

Knyga „Mažoji Lietuva: Lietuvininkų kovos“ tik iš dalies užpildo Mažosios Lietuvos pažinimo spragą. Bus džiugu, jei veikalas išsklaidys kai kurių skaitytojų abejones, ar Mažoji ir Didžioji Lietuva išties sudaro vieną bendrą lietuvių Tėvynę, juk dar 1923 metų sausį poetas Adomas Jakštas pabrėžė: Lietuvą tverdamas Dievas / Josios pusiau nedalino <...>.

Knygos sudarytojas **Vytautas Šilas**

Knygos viršelis

Norvegijos skaitytojams – knyga, liudijanti stalinizmo nusikaltimus lietuvių tautai

Kristina Baltrušaitytė

Lapkričio 11 d. Norvegijos sostinėje buvo pristatyta žiaurios Stalino režimo nusikaltimus Lietuvių tautai liudijanti knyga norvegų kalba – Dainoros Urbonienės „Tur-retur Sibir“. Nors Lietuva ir Norvegija turi galias tradicijas apsieičiant grožinės literatūros vertimais, tačiau šios knygos pasirodymas norvegų kalba yra ypatingas įvykis.

Mokytojos Dainoros Urbonienės 2003 m. išleista knyga „Sibiras vaiko akimis“, kuri vertime pavadinta „Į Sibirą ir atgal“, – dar vienas autentiškas Sovietų okupacijos ir tremties liudijimas, tačiau kitoks nei daugelis. Nes šios skaudžios patirties savininkė buvo devynerių metų bedalė mergaitė, atstovė tautos, skirtos sunaikinti. Kaip teigia knygos autorė: „Dabar, atslūgus mūsų tėvų memuarų bangai, jiems patiems jau einant į amžinybę, ir vaikiška patirtis turėtų liudyti. Ne tik apie fizines bei moralines kančias tremtyje, bet ir apie atstumtųjų padėtį grįžus į Lietuvą.“

„Knyga daro įspūdį savo santūrumu. Čia nėra egzaltacijos, ašaringumo, nėra pykčio ar keršto jausmų. Joje driekiasi tik skaudi netekčių gija, kurią švelnina prigimties optimizmas ir pedagogui būdingas talentas – meilė žmonėms.“ – taip apie lietuvišką knygos variantą kalbėjo žurnalistas Benas Urbutis.

Knyga įvertinta skaitytojų ir kritikų Lietuvoje, ne kartą ištraukos buvo išverstos į anglų kalbą ir išspausdintos žurnale „Lithuanian Papers“, o dabar išversta į norvegų kalbą bus pristatyta Skandinavijos skaitytojams. Tikėtina, kad ši reali Tamošiūnų (autorės tėvų) šeimos istorija parašyta nuoširdžiu, lengvai skaitomu stiliumi, remiantis vaiko įspūdžiais, autentiškais tremtį patyrusių žmonių prisiminimais ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo duomenimis, padės norvegams daugiau sužinoti ir geriau suprasti šių laikų Lietuvos istoriją.

„Ruošdama knygą vertimui, perrašiau tuos skyrius, kuriuose pasakojama apie pokarį Lietuvoje – prievartinį kolūkių kūrimą, žmonių persekiojimą, partizaninį karą, naujus trėmimus. Vienus sutrumpinau, kitus papildžiau, manydama, kad kitos šalies skaitytojams bus aiškesnė situacija, kurioje atsidūrė į Lietuvą grįžę tremtiniai. Vertime yra įdėtas ir mamos laiškas iš Sibiro, rašytas draugams į Lietuvą. Jį išsaugojo ir man atsiuntė tų draugų dukra jau po knygos pasirodymo. Taigi, tas laiškas pirmą kartą publikuojamas ne lietuviškai, o norvegiškai: „Babytes brev fra Sibir“, – pasakojo D. Urbonienė apie šiek tiek vertimui adaptuotą savo knygos variantą.

Mintis išversti šią prisiminimų knygą kilo Lietuvos garbės konsului Norvegijoje Carlui Thomui Carlsteniui

(Carl Thom Carlsten), kuris su Norvegijos – Lietuvos draugijos nariais Wenche ir Einar Bjorkeng bei kitais Lietuvos bičiuliais per gana trumpą laiką gerą idėją pavertė realybe. Knygos vertėjas Konstantin Romaikin. Knygos vertimą ir leidimą rėmė Telemarko grafystės gyventojai.

Patį knygos autorę D. Urbonienę sakė, kad buvo labai nustebinta tokio norvegų dėmesio, nes knygą rašė norėdama tik palikti užrašytus savo mamos, prieškarinės Lietuvos mokytojos, prisiminimus tėvų ir brolio atminimui. „Rašydama supratau, kad tokių istorijų buvo tūkstančiai, kad privalau kalbėti ne tik apie savo šeimą. Juk tokią tragišką likimą patyrė ne tik mano tėvai, bet visa jų karta, – apie knygos gimimą prisiminė ponia Urbonienė. – Tai buvo ta mokytojų karta, kuri po 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo kūrė lietuvišką švietimo sistemą. Baigę gimnazijas ir mokytojų seminarijas, važiavo į tolimiausius kaimus ir uoliai mokė vaikus, artimai bendravo su kaimo žmonėmis, dalyvavo visuomeninėje veikloje. Būtent juos, tautos švietėjus, kaip ir kitus inteligentus, 1941 m. birželio 14 d. pirmiausia ir puolė okupantai – šeimas ištrėmė, o vyrus įkalino. Tūkstančiai nebesugrįžo. Vienus sušaudė, kiti mirė nuo išsekimo.“ Autorė pasakojo, kad ją labai paveikė archyvinė medžiaga. „Perskaičiusi tėvelio bylą ir radusi Rešotų lagerio prokuroro nuosprendį tėvelį sušaudyti, supratau, kad tikrai rašysiu, – pasakojo moteris. – Pajutau atsakomybę, suvokiau esanti liudininkė. Nors knygą dedikavau mamai, tėveliui ir Aručiu, bet jau nebegalėjau rašyti tik apie juos. Jų likimą susiejau su ta aplinka, kurioje jie užaugo, mokėsi. Atsirado būtinybė papasakoti apie tai, kaip buvo pasikėsinta sunaikinti Lietuvos mokytojus.“

Pirmasis knygos pristatymas vyko lapkričio 11 d., 11 val., Lietuvos Respublikos ambasadoje Norvegijos karalystėje, Osle. Į oficialų knygos pristatymą pakviesta ir knygos autorė D. Urbonienė. Renginyje dalyvavo knygos leidėjas Truls Nordby, vertėjas Konstantin Romaikin ir Lietuvos ambasadorius Norvegijos Karalystėje Andrius Namavičius. Po oficialaus Šiaurės ir Baltijos šalių gynybos ministrų susitikimo į pristatymą planavo atvykti autorės dukra Rasa Juknevičienė, tačiau dėl užimtumo negalėjo.

Dainora Urbonienė

LLKS žinios

Spalio 29 d. Vilniuje įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Komunizmo šmėkla ir nusikaltimai“. Tai yra „Antikomunistinio kongreso ir tarptautinio Vilniaus Visuomeninio tribunolo“ (2000 m.), Tarptautinės mokslinės konferencijos „Vilnius 2005“ bei tarptautinės akcijos „Komunizmą – į Tarptautinį tribunolą (2007 m.)“ darbų tęsinys. Visų minėtų renginių medžiaga išleista lietuvių ir anglų kalbomis. Šios konferencijos medžiagą taip pat numatoma išleisti lietuvių ir anglų kalbomis.

Lapkričio 12 d. Opšrūtų k. (Vilkaviškio r.) atidengtas paminklas Sūduvos partizanams ir Opšrūtų mūšiui atminti.

Lapkričio 20 d. Nevyriausybinių organizacijų, padedančių stiprinti Lietuvos valstybės gynybinius pajėgumus, koordinacinės tarybos pirmininkas, Krašto apsaugos bičiulių klubo pirmininkas mjr. Antanas Burokas pagal reglamentuotą rotaciją pirmininko pareigas perdavė Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos prezidentui plk. ltn. Vytautui Čepukui.

Nevyriausybinių organizacijų atstovai

Lapkričio 22 d. Miknių-Petrėčių sodyboje, Mėnaičių k., Grinkiškio sen., Radviliškio r. sav. įvyko

Lietuvos Laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1949 m. vasario 16 d. nepriklausomybės deklaracijos paskelbimo memorialo atidarymas ir pristatymas visuomenei.

Lapkričio 23 d. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje iškilmingai minėta Lietuvos kariuomenės diena, kur vyko konkurso „Lietuvos karžygyss“ laureato paskelbimo ceremonija ir šventinis koncertas.

Lapkričio 26–28 d. Ukrainos ambasada, LGGRT centras ir Vilniaus ukrainiečių bendruomenė pagerbė 1932–1933 m. badmečio aukų atminimą.

Nuoširdžiai užjaučiame
Lietuvos Sąjūdžio tarybos narę
Stefaniją Veversevičienę
dėl tėvelio mirties

*Lietuvos Sąjūdžio taryba
„Varpo“ redakcija*

Liūdime dėl **Vlado Voverio** žemiškos
kelionės baigties ir nuoširdžiai užjaučiame
žmoną **Oną Voverienę**, šeimą ir artimuosius

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
Lietuvos Sąjūdžio taryba
LLKS leidinio „Varpas“ redakcija*

Liūdime dėl Laisvės kovų dalyvio, Lietuvos
blaivybės fondo tarybos pirmininko
Jurgio Gedimino Jakubčionio
mirties ir nuoširdžiai užjaučiame artimuosius

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
LLKS leidinio „Varpas“ redakcija*

VARPAS Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. **Leidėjai** Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, tel. 244-46-19

Architektų g. 8-4, tel. 244-21-57. LT-04210 Vilnius.

Redaguoja redakcinė kolegija. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

194-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas
Skaitykite „VARPA“ internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6381

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;
Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius.
Tiražas 800 vnt.

Aukos **VARPUI**

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Europos parlamento narei Radvilei Morkūnaitei, esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą,

A. Mažeikiui – 20 Lt, V. Stomieniei – 30 Lt, N. Sadūnaitei – 20 Lt, Danai Gailiūnienei (Australija) – pervedimas 200 AuD (494,39 Lt), M. Šironienei – 50 Lt, J. Miliušienei – 20 Lt, V. L. Mileškai – 50 (pervedimas) Lt, Z. Jaškai – 50 Lt (pervedimas), J. Stašaičiui – 50 Lt (pervedimas), A. Sučylai – 50 Lt, B. Zlatkui – 20 Lt, G. Vokietaitytei (JAV) čekis – 150 USD, R. Čeburniui – 50 Lt (pervedimas), S. J. Viltrakiui – 50 Lt, J. Zavadskui – 10 Lt, M. Janėnaitei – 20 Lt, A. Lelešiui – 20 Lt, D. Drutel – 20 Lt, L. Bartkieniui – 50 Lt, P. Tumoniui – 20 Lt, A. Čepaitei – 20 Lt.

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio. Už nuotraukas dėkojame: Radvilei Morkūnaitei, Romui Petrui Šauliui, Jonui Česnavičiui.

Testinis sąrašas asmenų, kuriems pripažintas rezistentas teisinis statusas

Tęsinys, pradžia „Varpo“ 11 Nr. (Laisvės kovų dalyvio statusas)

Alfonsui Samulevičiui, gim. 1898 m. Alytaus apskr. Alovės vls., (**po mirties**), antisovietinės pagrindinės *Geležinio Vilko* organizacijos nariui, mirusiam 1945 m. įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

Vilgelmui (Viliui) Skeberdžiui, gim. 1907 m. Biržų apskr. Biržų vls., (**po mirties**), sukarintos organizacijos nariui ir visuomeninės organizacijos nariui, kuris iki 1940 m. birželio 15 d. veikė stiprindamas Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir dėl šios veiklos pirmosios sovietų (1940 – 1941 m.) okupacijos metu buvo suimtas, įkalintas, nuteistas mirties bausme ir mirties bausmės nuosprendis įvykdytas 1942 m. Atsargos kario laipsnis – jaunesnysis puskarininkis.

Gabrieliiui (Gabriui) Stumbrui, gim. 1897 m. Alytaus apskr. Daugų vls., (**po mirties**), partizanų rėmėjui, mirusiam įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

Aleksandrui (Aleksui) Vitui, gim. 1906 m. Zarasų apskr. Antalieptės vls., (**po mirties**), sukarintos organizacijos nariui ir politinės organizacijos nariui, kuris iki 1940 m. birželio 15 d. veikė stiprindamas Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir dėl šios veiklos pirmosios sovietų (1940 – 1941 m.) okupacijos metu buvo suimtas, įkalintas ir mirė 1948 m. įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

Juzei Onai Žalienei-Žilinskaitei, gim. 1934 m. Kauno apskr. Garliavos vlsč., partizanų rėmėjai.

Vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos 2010 m. lapkričio 10 d. posėdžio protokolo Nr. 2PD-202 išvadamis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2010 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. IV-198 yra pripažintas **Kario savanorio** teisinis statusas šiems pasipriešinimo okupacijai (rezistencijos) dalyviams:

Felicijan Bortkevič, 1914 m. Rygos m. (**po mirties**), 1941 m. birželio 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, žuvusiam 1941 m. birželio 26 d. ginkluoto susirėmimo metu (kovos lauke) Adutiškyje (Švenčionių r.).

Leonui Česnučiui, gim. 1920 m. Mažeikių apskr. Akmenės vls. (**po mirties**), 1941 m. birželio 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, mirusiam 1945 m. tardymo metu iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

Antanui Jakščiui, gim. 1927 m. Šakių apskr. Lukšių vls. (**po mirties**), Tauro apygardos Žalgirio rinktinės žuvusiam partizanui.

Juozui Jakščiui, gim. 1925 m. Šakių apskr. Lukšių vls. (**po mirties**), Tauro apygardos Žalgirio rinktinės žuvusiam partizanui.

Aleksandrui Kerpauskui, gim. 1910 m. Telšių apskr. Žemaičių Kalvarijos vls. (**po mirties**), 1941 m. birželio 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, sukilėlių būrio vadui, Tėvynės apsaugos rinktinės kariui, būrio vadui. Atsargos kario laipsnis – leitenantas.

Jurgiui Malinauskui, gim. 1924 m. Šiaulių apskr. Pakruojo vls. (**po mirties**), Vietinės rinktinės kariui ir partizanui, slap. Aidas, Prisikėlimo apygardos Žaliosios ir Kunigaikščio Žvelgaičio rinktinių Kovo rajono (tėvūnijos) partizanų būrio vadui, žuvusiam 1951 m. ginkluoto susirėmimo metu. **Jonui Steikūnui**, gim. 1894 m. Ukmergės apskr. Kurklių vls. (**po mirties**), 1941 m. birželio 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, mirusiam įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo. Atsargos kario laipsnis – vyresnysis leitenantas.

Juozui Zoniui, gim. 1911 m., Šiaulių apskr. Šiaulėnų vls. (**po mirties**), 1940 m. birželio 15 d. ėjusiam Lietuvos Respublikos tikrąją karo tarnybą ir pirmosios sovietinės okupacijos (1940 – 1941 m.) metu suimtam, įkalintam ir mirusiam 1946 m. įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo. Kario laipsnis - vyresnysis puskarininkis.

Vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos 2010 m. lapkričio 10 d. posėdžio protokolo Nr. 2PD-202 išvadamis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2010 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. IV-198 yra pripažintas **Laisvės kovų dalyvio** teisinis statusas šiems pasipriešinimo okupacijai (rezistencijos) dalyviams:

Zofijai Babonienei-Orentaitei, gim. 1935 m. Tau-ragės apskr. Eržvilko vls., Kėstučio apygardos Gintaro, Jogailos būrių partizanų rėmėjai.

Irenai Bendinskienei-Sirutavičiūtei, gim. 1924 m. Šiaulių apskr. Šiaulių vls., Vytauto Didžiojo rinktinės Jono Beloglovo-Algio būrio partizanų rėmėjai.

Antanui Vytautui Beruliui, gim. 1930 m. Alytaus apskr. Miroslovo vls., pagrindinio spaudos platintojui.

Irenai Bražėnaitei, gim. 1945 m. Utenos apskr. Molėtų vls., pagrindinio spaudos platintojai.

Stasiui Dumčiui, gim. 1906 m. Šakių apskr. Pa-ežerėlių vls. (**po mirties**), aktyviam ir vadovaujančias pareigas vykdžiusiam sukarintos organizacijos Šiaulių sąjungos nariui 1926 – 1940 m., kuris iki 1940 m. birželio 15 d. veikė stiprindamas Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir dėl šios veiklos pirmosios sovietų (1940 – 1941 m.) okupacijos metu buvo suimtas, įkalintas ir mirė 1942 m. įkalinimo metu, t.y. tardymo metu iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

KONFERENCIJA VISUOMENINO VILNIAUS TRIBUNOLO 10-MEČIUI

Pranešimą skaito Zita Šličytė

LIETUVOS LAISVĖS KOVOS SAJŪDŽIO MEMORIALO MĖNAIČIUOSE ATIDARYMAS 2010-11-19

